

М. В. Леснікова,

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,

завідувач сектору професійної освіти

відділу освітньої статистики і аналітики,

Державна наукова установа “Інститут освітньої аналітики”,

E-mail: conversat95@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2802-973X>

Вивчення й аналіз досвіду розвинених країн щодо проведення моніторингових досліджень кар’єрних траєкторій випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти та його адаптація для України

Розвиток системи професійної (професійно-технічної) освіти (далі – П(ПТ)О) як одного з найважливіших секторів, пов’язаних із ринком праці, має супроводжуватися дієвими кроками для відновлення та зміцнення економіки України. Серед таких кроків – проведення моніторингових досліджень випускників закладів П(ПТ)О. Якісна інформація щодо інтеграції випускників до ринку праці є одним із ключових джерел для оцінки відповідності здобутої освіти потребам регіональних ринків праці, яка є дуже актуальною для системи П(ПТ)О України. Метою статті є дослідження передових практик моніторингових досліджень випускників закладів П(ПТ)О, передусім країн ЄС, та можливість адаптації цього досвіду для України. Проведений аналіз країн ЄС показав, що у кожній із них проводяться моніторингові дослідження випускників закладів П(ПТ)О на систематичній та добре налагоджуваний, частково систематичній або несистематичній основі. З допомогою даних із адміністративних реєстрів та даних опитувань визначають кількісні та якісні показники, що характеризують результати навчання та здобуту кваліфікацію, тривалість навчання, задоволеність від здобутої освіти, працевлаштованість та просування випускника на ринку праці, терміни пошуку роботи, тип контракту, розмір заробітної плати, застосування у роботі набутих під час навчання навичок тощо. Отримані дані використовуються для прийняття управлінських рішень щодо вдосконалення механізмів функціонування системи П(ПТ)О. Україна також здійснює заходи у напрямі проведення моніторингових досліджень випускників закладів П(ПТ)О. Так, групою експертів програми EU4SKILLS “Кращі навички для сучасної України” у 2020 році було проведено пілотне моніторингове опитування випускників закладів П(ПТ)О. Загалом отримані результати показали, що використання здобутих під час навчання навичок випускників на регіональному ринку праці може бути одним із індикаторів його розвитку. З метою аналізу життєвих планів та кар’єрних траєкторій випускників закладів П(ПТ)О, особливостей процесу працевлаштування в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України у 2023 році було проведено моніторингове дослідження їх кар’єрних траєкторій. Здійсненню моніторингових досліджень випускників закладів П(ПТ)О України на регулярній основі сприятиме створення модуля П(ПТ)О у програмно-апаратному комплексі “Автоматизований комплекс освітнього менеджменту”, в якому передбачатиметься інтегрованість з веб-програмою LimeSurvey та міститимуться адміністративні дані випускників. Як напрям подальших наукових розвідок зазначено розроблення методичних рекомендацій щодо проведення моніторингових досліджень кар’єрних траєкторій випускників закладів П(ПТ)О.

Ключові слова: моніторинг, випускники закладів П(ПТ)О, адміністративні дані, опитування, працевлаштування, кар’єрна траєкторія, інтеграція до ринку праці, набуті навички.

Постановка проблеми. Воєнний стан, який триває у нашій країні, негативно пливає на всі сектори економіки та ринок праці. Розвиток системи професійної (професійно-технічної) освіти (далі – П(ПТ)О) як одного з найважливіших секторів, пов’язаних із ринком праці, має супроводжуватися дієвими кроками для відновлення та зміцнення економіки України, серед яких значимо проведення моніторингових досліджень ви-

пускників закладів П(ПТ)О. Якісна інформація щодо інтеграції випускників до ринку праці є одним із ключових джерел для оцінки відповідності здобутої освіти потребам регіональних ринків праці, що є дуже актуальним для системи П(ПТ)О України. До того ж результати моніторингових досліджень випускників допоможуть молоді зробити свідомий вибір щодо подальшої освіти, будуть корисними для інформування зацікавлених сторін

і соціальних партнерів про молодь, що виходить на ринок праці.

Із набуттям Україною 23.06.2022 р. статусу кандидата на членство в Європейському Союзі (далі – ЄС) особливої актуальності набуло впровадження соціально-економічних процесів налагодження її тісного співробітництва з країнами Європейського Союзу, у тому числі й у частині розвитку європейської та української систем П(ПТ)О. З огляду на це мета статті – дослідження передових практик, передусім країн ЄС, моніторингових досліджень випускників закладів П(ПТ)О та можливість адаптації цього досвіду для України.

Матеріали та методи. У статті використано методи порівняльного аналізу, дані моніторингових досліджень, аналітичні методи.

Результати та обговорення. Наразі у науковій літературі наявна достатня кількість публікацій, присвячених питанням моніторингових досліджень випускників закладів П(ПТ)О та оцінці відповідності здобутої освіти потребам ринку праці.

Так, автори роботи [1] вважають, що програми здобуття П(ПТ)О у поєднанні з працевлаштуванням є найбільш успішними для підтримки інтеграції молоді до ринку праці. Теорія зв'язку між освітою та зайнятістю розглядає це поєднання з позиції розподілу повноважень між закладами П(ПТ)О та роботодавцями щодо ключових процесів у ланцюжку створення вартості освітньої програми: розробка освітньої програми, її реалізація та подальше вдосконалення. Автори пропонують на основі опитувань представників закладів П(ПТ)О, у тому числі й випускників, а також роботодавців розраховувати індекс зв'язку між П(ПТ)О та зайнятістю. Зв'язок між освітою та зайнятістю є найвищим, коли заклади П(ПТ)О та роботодавці мають спільні повноваження щодо прийняття рішень. У дослідженні [2] проводилось опитування випускників закладів П(ПТ)О та шкіл з метою порівняльного аналізу розміру заробітної плати обох груп та з'ясування доцільності отримання диплома. У звіті [3] наведено огляд ініціатив щодо відстеження випускників закладів П(ПТ)О шляхом опитування у чотирьох європейських країнах (Естонія, Італія, Нідерланди та Іспанія). Опитування проводилися протягом певних проміжків часу та дозволили проаналізувати індивідуальні траєкторії кожного з випускників, порівнюючи їхні попередні очікування з поточною ситуацією, а також визначаючи зміни у розподілі частот у вибірці. У посібнику, підготовленому групою експертів Європейського фонду освіти (ETF), Європейського центру розвитку професійної освіти (Cedefop) та Міжнародної організації праці (ILO), містяться детальні рекомендації з розробки та проведення опитувань випускників закладів П(ПТ)О [4]. Головною метою таких досліджень є виявлення відповідності здобутої осві-

ти для інтеграції до ринку праці та подальшого професійного зростання в перші роки після закінчення навчання. У фінальному звіті, представленому групою експертів Європейської комісії, здійснено детальний узагальнюючий аналіз заходів, пов'язаних із упровадженнями в країнах ЄС моніторинговими дослідженнями випускників закладів П(ПТ)О [5]. Встановлено, що ці дослідження проводяться з тою чи іншою періодичністю у кожній країні, які згруповано у три кластери за типом досліджень:

1. Не систематичні. До цього кластера входять країни, в яких моніторингові дослідження випускників закладів П(ПТ)О відбуваються на нерегулярній основі.

2. Частково систематичні. Входять країни, в яких моніторингові дослідження відбуваються регулярно, водночас можуть охоплювати не всі регіони країни або не містити усіх показників щодо статусу зайнятості й типу трудового договору (постійний/тимчасовий, неповний/повний робочий день), розміру заробітної плати та участі у подальшій освіті.

3. Систематичні та добре налагоджені. Входять країни, в яких моніторингові дослідження відбуваються на систематичній та добре налагодженій основі, тобто охоплюють усі регіони та досліджують працевлаштованість випускників у кількох точках вимірювання (мова йде про охоплення дослідженнями однієї і тієї самої сукупності випускників протягом декількох проміжків часу, як от пів року, рік або два роки після закінчення ними навчання).

При цьому до відстеження випускників закладів П(ПТ)О існують різні підходи, кожен з яких має свої переваги та недоліки. Докладно такі переваги та недоліки моніторингових досліджень, заснованих на адміністративних даних та даних опитувань, розглянуто у [6, с. 9; 7, с. 37]. У 2020 році робоча група експертів Європейської комісії з відстеження випускників закладів П(ПТ)О, керуючись практичним досвідом, результатами поточних досліджень та новими ідеями, розробила стандарти європейського механізму запровадження моніторингових досліджень випускників закладів П(ПТ)О [8]. У сукупності ці стандарти забезпечують ефективне проведення моніторингових досліджень випускників закладів П(ПТ)О, дозволяють встановити та проаналізувати довгострокові тенденції розвитку системи П(ПТ)О, створюють основу для формування стратегічного напрямку розвитку системи відстеження випускників. Документ передбачає, що такі дослідження повинні: сприяти досягненню узгоджених цілей системи П(ПТ)О; прагнути охопити усі програми здобуття П(ПТ)О; прагнути надати якісні дані про повну кількість випускників; уможливити порівняльний аналіз між підгрупами учнів; викорис-

товувати групи порівняння; базуватися на кількох точках вимірювання для створення поздовжнього аналізу; визначити бажану якість інформації щодо відстеження випускників; забезпечити доступність інформації із систем відстеження випускників у формі, яка відповідає узгодженим потребам зацікавлених сторін і соціальних партнерів; зміцнювати транскордонне партнерство шляхом залучення випускників, які переїжджають до іншої країни після завершення навчання; сприяти співпраці на рівні ЄС у сфері П(ПТ)О.

Вважаємо доцільним розглянути більш детально мету, зміст та приклади застосування серед країн ЄС стандартів запровадження моніторингових досліджень випускників закладів П(ПТ)О.

Стандарт 1. Узгодженість цілей відстеження випускників закладів П(ПТ)О. Моніторингові дослідження випускників закладів П(ПТ)О базуються на партнерстві з усіма зацікавленими сторонами: здобувачами П(ПТ)О та їх батьками, закладами П(ПТ)О, регіональними та місцевими радами, соціальними партнерами, роботодавцями, центральними органами виконавчої влади тощо. Узгодженість цілей відстеження випускників закладів П(ПТ)О упродовж набору даних, які будуть збиратись і потім використовуватись, зокрема для аналізу працевлаштованості випускників (загалом та у розрізі окремих професій), розвитку існуючих і створенню нових освітніх програм та професійних стандартів, прийняття стратегічних рішень щодо фінансування освітніх програм, моніторингу навчання впродовж життя, оцінювання ефективності різних форм здобуття П(ПТ)О в частині результативності випускників на ринку праці тощо.

У Люксембурзі за підтримки Міністерства освіти, дітей та молоді (Ministry of Education, Children and Youth) та професійних палат (Professional Chambers) Навчальною обсерваторією Національного інституту розвитку безперервного професійного навчання (Training Observatory of the National Institute for the Development of Continuing Vocational Training) створено систему TEVA (Transition école – vie active – перехід від школи до трудового життя), яка на є інструментом для спостереження за ранніми етапами кар'єри випускників закладів П(ПТ)О [9]. Початок кар'єри аналізується з погляду професійної інтеграції молодих людей та якості працевлаштування. Для кожного контрольного року у розрізі віку та статі представлені результати демонструють вплив академічної успішності й отриманих сертифікатів і дипломів на доступ до роботи та закріплення на робочому місці. Метою TEVA є інформування органів державної влади та соціальних партнерів про перспективні напрями здобуття П(ПТ)О та розробки шляхів підтримки зайнятості молоді

У Франції моніторингові дослідження випускників закладів П(ПТ)О спрямовані на розвиток освітніх програм, які забезпечують високий рівень працевлаштування та на реорганізацію освітніх програм з нижчим рівнем працевлаштування. Міністерство вищої освіти та наукових досліджень (Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enseignement supérieur et de la Recherche) спільно з зацікавленими сторонами збирають детальні дані про рівень професійної інтеграції молоді шляхом зіставлення індивідуальних даних про здобувачів з даними про зайнятість [10].

У Чеській Республіці дані моніторингових досліджень випускників загалом використовуються для розробки нових освітніх програм. Ці дані містять інформацію про кількість учнів та випускників за кожним напрямом навчання, розвиток ринку праці, інформацію про безробіття нещодавніх випускників. Респондентів запитують про причини їхнього вибору, оцінку здобутих ними навичок та подальший кар'єрний шлях. Отримана інформація надає можливість визначити слабкі та сильні сторони отриманої освіти й зосередитися на елементах, яких не вистачає.

У Словаччині дані моніторингових досліджень випускників використовуються для визначення програм П(ПТ)О з надмірною пропозицією та програм із дефіцитом на ринку праці. Потім ця інформація застосовується під час побудови моделей фінансування. Так фінансово заохочуються програми П(ПТ)О, які мають попит на ринку праці, й навпаки, не відкриваються (скорочуються) ті програми, на які є надмірна пропозиція. Крім того, учням, які навчаються на дефіцитних програмах, надається мотиваційна стипендія.

В Естонії результати моніторингових досліджень випускників використовуються для інформування громадськості, прийняття управлінських рішень на державному та інституційному рівнях, оцінки ефективності освітньої системи та для фінансування закладів П(ПТ)О на основі результативності. Одним із показників результативності є кількість випускників, які продовжують навчання на наступному рівні освіти (наприклад у закладах вищої освіти) або працюють після закінчення навчання [8].

Стандарт 2. Охоплення усіх програм здобуття П(ПТ)О. До моніторингових досліджень випускників закладів П(ПТ)О мають бути включені усі формальні та неформальні програми здобуття П(ПТ)О, у тому числі програми перекваліфікації, підвищення кваліфікації та короткотермінові курси для дорослого населення. Це сприятиме отриманню найповнішої інформації про ефективність управління системами П(ПТ)О та підвищенню усвідомлення суспільством доцільності та корисності такої освіти.

В Ірландії моніторингові дослідження охоплюють результати навчання та працевлаштування випускників усіх формальних і неформальних програмами здобуття П(ПТ)О. Мета відстеження випускників полягає в аналізі працевлаштування та заохоченні суспільства для здобуття навичок у тих секторах, де їх бракує більше. Моніторингові дослідження зосереджується на таких напрямках, як працевлаштування, сертифікація, участь у навчанні протягом життя, стажуванні й учнівстві, працевлаштуванні тих випускників, які володіють навичками, дефіцитними на ринку праці. Результати цих досліджень використовуються для розроблення формули фінансування системи П(ПТ)О [7].

У Швеції моніторингові дослідження охоплюють випускників програм здобуття П(ПТ)О, які пропонують народні вищі школи. Це незалежні заклади П(ПТ)О, які фінансуються державою, але не мають регламентованого кваліфікаційного рівня.

У Нідерландах функціонує великий комерційний ринок неформальних кваліфікацій, що ускладнює їх централізовану реєстрацію. Міністерство соціальних справ спільно з Міністерством освіти країни розробляють реєстр усіх формальних та неформальних кваліфікацій, дані якого використовуватимуться для моніторингових досліджень випускників закладів П(ПТ)О [8].

Стандарт 3. Охоплення усіх випускників. Моніторингові дослідження випускників закладів П(ПТ)О мають охоплювати усіх випускників та передбачати використання адміністративних даних. Адміністративні реєстри містять значну кількість даних і зазвичай стосуються загальної контрольної сукупності. Відстеження траєкторій випускників закладів П(ПТ)О на основі адміністративних даних зазвичай базується на поєднанні даних різних реєстрів, таких як освітні реєстри, реєстри щодо безробіття, соціального забезпечення, податків, пенсій тощо [5, с. 19]. Водночас моніторингові дослідження випускників закладів П(ПТ)О, які реалізуються лише за адміністративними даними, не можуть надати інформацію суб'єктивного характеру, як-от відомості про сприйняття випускниками здобутих протягом навчання навичок, причини, за якими вони не працюють за отриманою професією, мотивацію щодо зміни місця проживання тощо. Тому надати повний набір кількісної та якісної інформації щодо випускників зможуть тільки моніторингові дослідження, які поєднують адміністративні дані та результати опитування.

У Франції на основі адміністративних баз даних освіти та працевлаштування започатковано інноваційний проєкт Inserjeunes, який дозволяє розрахувати показники рівня працевлаштування та рівня завершення навчання для кожного закла-

ду П(ПТ)О. Inserjeunes – це онлайн-служба, в якій розміщено дані про всі доступні програми здобуття П(ПТ)О та тривалість навчання, рівень працевлаштування молоді після закінчення навчання, дані про кар'єрні траєкторії випускників на різних рівнях навчання. Результати Inserjeunes публікуються у вигляді інформаційних брошур. Вони надають нові, достовірні та повні дані про шляхи професійного навчання та працевлаштування для молодих людей. З 2021/2022 навчального року показники Inserjeunes внесені в дистанційний сервіс “Обираю професію після 9 класу” (choisir son affectation après la troisième) [10].

Паралельно з онлайн-службою Inserjeunes моніторингові дослідження випускників закладів П(ПТ)О у Франції відбуваються також і шляхом опитування, яке проводиться Центром досліджень освіти, навчання та зайнятості (CEREQ) та відстежує результати працевлаштування випускників через сім місяців після закінчення навчання. Загалом опитування зосереджується на типах зайнятості та контрактів. Результати опитування містяться у інформаційній брошурі “Моніторинг професійної інтеграції учнів” [11].

В Італії моніторингові дослідження випускників закладів П(ПТ)О здійснюються Національним інститутом аналізу публічної політики (Istituto Nazionale per l'Analisi delle Politiche Pubbliche), який є державним дослідницьким органом під керівництвом Міністерства праці та соціальної політики. INAPP використовує адміністративні дані для відстеження випускників закладів П(ПТ)О після закінчення навчання. Інформація оновлюється щорічно та охоплює загальну кількість випускників, результати навчання, назву здобутої професії, вік, стать, кількість випускників іноземного походження, напрями продовження навчання [7]. Також у Італії кожні два-три роки проводиться опитування випускників закладів П(ПТ)О, яке має на меті отримати якісну інформацію щодо задоволеності випускників здобутими під час навчання навичками та використанням їх у роботі. Заповнений опитувальник містить соціально-біографічну та соціально-економічну інформацію про випускника, інформацію про здобуту кваліфікацію та напрям навчання, термін пошуку роботи, здобуття подальшої освіти, розміри заробітної плати, вид контракту, статус зайнятості.

Австрійський захід “Моніторинг кар'єри, пов'язаної з освітою” – це ініціатива національного рівня, метою якої є надання можливості статистичного оцінювання трудової кар'єри усіх осіб, які проживають в Австрії, після того, як вони завершили навчання. Джерелами для проведення моніторингу є реєстри переписів населення та статистика ринку праці. За результатами моніторингу можна проаналізувати кар'єрну траєкторію груп випускників закладів П(ПТ)О, які отримали

дипломи, та тих, хто покинув навчання, зокрема середній час пошуку першого місця роботи [12].

Стандарт 4. Порівняльний аналіз груп випускників. Цей стандарт зосереджується на ефективності програм П(ПТ)О, а саме:

1. Яка ймовірність того, що учні, які опанували певну професію, швидше отримують роботу?

2. Яка ймовірність того, що учні, які навчаються за певними формами здобуття П(ПТ)О (дистанційна, денна, заочна, програми учнівства тощо) швидше отримують роботу?

3. Випускникам яких професій потрібно більше часу для працевлаштування?

4. Наскільки успішними є учні різних соціально-економічних груп?

Для уможливлення відповідей на ці запитання необхідно, щоб ключові аспекти збирання даних, такі як інструментарій, терміни та визначення, що застосовуються під час проведення моніторингових досліджень випускників, набір показників та періодичність збирання даних, узгоджувалися з такими для адміністративних баз даних.

У Болгарії моніторингові дослідження випускників закладів П(ПТ)О передбачають аналіз комплексних адміністративних даних про освіту (реєстр Міністерства освіти і науки, який містить дані щодо середньої та вищої освіти, реєстр дипломів і сертифікатів П(ПТ)О) та про ринок праці (реєстр трудових договорів Національного інституту соціального захисту, реєстр безробітних). Адміністративні дані дають змогу відстежувати продовження навчання випускників закладів П(ПТ)О, терміни працевлаштування, безробіття, професійну реалізацію, доходи та мобільність робочої сили всередині країни. Окрім збирання й аналізу адміністративних даних, серед випускників закладів П(ПТ)О було проведено соціологічне опитування з метою визначення їхньої задоволеності застосуванням у роботі навичок і компетенцій, набутих під час навчання [13]. За результатами опитування розраховано індекс відповідності між здобутою освітою та структурою економіки, зокрема такими секторами, як сільське господарство, будівництво, переробна промисловість, інформаційно-комунікаційні технології. Індекс показує професійну підготовку за секторами економіки та порівнює її з розподілом робочої сили за різними видами економічної діяльності. Це дало змогу побачити як структурні відповідності, так і відхилення здобутої П(ПТ)О від потреб ринку праці. Так, дослідження відповідності здобутої П(ПТ)О та секторів економіки показало, що в деяких регіонах П(ПТ)О є самоціллю і не відповідає реальній структурі економіки. Водночас є регіони, де П(ПТ)О відповідає потребам ринку праці [14].

У Польщі моніторингові дослідження освітніх та професійних траєкторій випускників за-

кладів П(ПТ)О відбуваються з використанням адміністративних джерел даних з управління соціального захисту та освітніх реєстрів. Адміністративні дані охоплюють такі показники, як освітньо-професійний шлях, працевлаштування, безробіття, місце і вид продовження навчання, форму роботи, поєднання навчання з роботою [15]. Для аналізу ефективності програм здобуття П(ПТ)О з боку потреб ринку праці у Польщі було проведено опитування випускників закладів П(ПТ)О. У підсумковому звіті представлено соціально-демографічні характеристики випускників закладів П(ПТ)О, їх мотивацію та інші фактори, які вплинули на вибір професії, оцінено задоволеність випускників набутими навичками, а також досліджено питання, чи забезпечує здобута професія стабільну та цікаву роботу тощо [16].

Стандарт 5. Використання груп порівняння.

Це переважно стосується порівняння працевлаштованості груп випускників закладів П(ПТ)О та тих здобувачів П(ПТ)О, які не звершили навчання (насамперед це ті, хто залишили навчання одразу після вступу, або ті, хто залишили навчання на завершальній фазі, або ті, які завершили навчання, але не отримали диплом). Порівняння становища на ринку праці груп здобувачів, які залишили навчання, з групами випускників закладів П(ПТ)О, які завершили навчання й отримали дипломи, сприятиме кращому розумінню причин, що спонукали здобувачів достроково покинути навчання, та дозволить напрацювати шляхи щодо вирішення цієї проблеми. У звіті за результатами дослідження зазначається, що диференційована та надзвичайно приваблива для молоді пропозиція здобуття П(ПТ)О в Австрії сприяє тому, що 70% випускників закладів загальної середньої освіти обирають саме П(ПТ)О [7, с. 27]. П(ПТ)О у школах та учнівство (дуальна освіта) співіснують і охоплюють майже всі економічні сектори країни

У 2023 році оприлюднено аналітичну записку за результатами моніторингового дослідження успішності навчання усіх випускників закладів П(ПТ)О й тих, хто покинув навчання протягом 2011–2020 років у Австрії [17]. Це моніторингове дослідження базувалося на інформації, отриманій шляхом поєднання анонімних індивідуальних статистичних даних про учнів та складених ними іспитів від державної служби зайнятості та сектору соціального страхування Австрії. Результати дослідження показали, що найнижчий рівень інтеграції до ринку праці демонструють ті, хто покинув навчання, тоді як особи, котрі завершили навчання, але не склали іспит після його закінчення, трохи краще інтегровані на ринку праці. Успішно складені випускні іспити та отримання диплому сприяють значному покращенню інтеграції до ринку праці

У Люксембурзі на даних системи TEVA досліджуються перспективи працевлаштування осіб з числа випускників закладів П(ПТ)О та тих, хто покинув навчання. Порівняння обох груп стосуються типу зайнятості (постійна, строкова, підсобна тощо), термінів пошуку роботи, розподілу часу зайнятості за отриманою професією, тривалістю робочого часу у місяцях тощо. В аналітичній записці, складеній за результатами проведеного моніторингового дослідження, зазначається, що диплом надає безумовну перевагу для професійної інтеграції до ринку праці та гарантує отримання гідної роботи [18]. Протягом трьох років після закінчення навчання частка працевлаштованих випускників закладів П(ПТ)О завжди вище, ніж у тих, хто не закінчив навчання. Трирічна траєкторія осіб, які не закінчили навчання, характеризується більшим безробіттям та бездіяльністю, ніж випускників закладів П(ПТ)О. Так, одразу після закінчення навчання працевлаштовуються 53% випускників порівняно з 37% тих, хто не закінчив навчання. Також середня погодинна оплата праці випускників закладів П(ПТ)О вища, ніж у тих, хто не закінчив навчання.

У 2022 році державна установа, яка здійснює нагляд за розбудовою в Ірландії сектору подальшої освіти та навчання (SOLAS) опублікувала звіт про результати моніторингового дослідження здобувачів П(ПТ)О, які достроково покинули навчання. У ньому використовувалась інформація з двох адміністративних баз даних PLSS (реєстрова база даних, яка містить депозитарій усіх програм / курсів з П(ПТ)О та національна база даних здобувачів) та лонгітюдна база даних ELD (статистична основа для збирання й аналізу результатів здобувачів протягом багатьох років). Дослідження мало на меті вивчення працевлаштованості здобувачів, які були зараховані та рано залишили навчання, за період 2017–2018 роки. У рамках дослідження аналізувалася низка факторів, які, на думку дослідників, спонукали здобувача покинути навчання. Серед цих факторів – економічний аспект навчання, розмір стипендії, категорія програми, рівень зарплати тих, хто достроково залишив навчання, тощо [19].

Стандарт 6. Охоплення кількох точок вимірювання. Моніторингові дослідження випускників закладів П(ПТ)О, що відбуваються одноразово протягом певного періоду часу після закінчення навчання, наприклад через сім місяців, рік, три роки, надають безумовно важливу, але недостатню інформацію для планування та розробки ґрунтовних управлінських рішень. Змістовні моніторингові дослідження відстежують випускників закладів П(ПТ)О протягом декількох проміжків часу (це може бути на узгоджену дату щороку або протягом узгодженої кількості місяців після завершення навчання) та охоплюють усіх випускників.

Такі лонгітюдні дані загалом отримують із адміністративних реєстрів.

З 2014 року Національне агентство з питань освіти Швеції щорічно публікує статистичну інформацію з адміністративних реєстрів про кар'єрні траєкторії випускників старших класів середньої школи, випускників закладів П(ПТ)О та учнів, які достроково покинули навчання протягом трьох років. Випускників і тих осіб, які достроково покинули навчання, відстежують протягом одного, трьох і п'яти років після закінчення школи (або року, коли вони повинні були закінчити навчання, враховуючи їхній вік) [8].

У Люксембурзі лонгітюдна система TEVA застосовується для вивчення працевлаштованості молоді через рік і три роки після здобуття початкової П(ПТ)О за програмами учнівства та шкільними програмами. У щорічних звітах містяться оновлювані ключові показники, серед яких частка працевлаштованих випускників початкової П(ПТ)О, частка наявного першого робочого роботи за постійним контрактом, середня тривалість навчання, частка зайнятості за тимчасовими або постійними контрактами, частка зайнятості за економічними напрямками та розміром компанії, середня погодинна оплата праці. Отримані результати свідчать, зокрема, що випускники, які здобули початкову П(ПТ)О за програмами учнівства, швидше знаходять роботу, ніж випускники, які здобули початкову П(ПТ)О у школі. З огляду на це деякі професії почали пропонувати за програмами учнівства [9].

Стандарт 7. Належна якість інформації. Постійний розвиток систем моніторингових досліджень випускників закладів П(ПТ)О підтверджує необхідність створення формальної системи забезпечення якості отриманої інформації. В основі майже всіх процесних підходів до забезпечення якості лежить цикл Європейської стандартної системи забезпечення якості професійної освіти та навчання (EQAVET), заснований на плануванні, упровадженні, оцінюванні та перевірці. EQAVET Framework містить десять еталонних індикаторів, які сприяють покращенню якості національних або регіональних систем П(ПТ)О, серед яких, зокрема, два індикатори стосуються відстеження випускників закладів П(ПТ)О: індикатор 5 “Рівень працевлаштування у програмах П(ПТ)О” та індикатор 6 “Використання набутих навичок на робочому місці” [20].

Також для забезпечення якості отриманих даних моніторингові дослідження випускників закладів П(ПТ)О можуть використовувати Кодекс практики європейської статистики, що базується на таких критеріях:

– релевантність: зібрана інформація та створена статистика відповідають потребам користувачів;

– точність і надійність: отримані статистичні дані точно й достовірно відображають реальність;

– своєчасність і пунктуальність: вироблена статистика публікується своєчасно та вчасно, тобто періодичність статистики максимально враховує вимоги користувачів, а дати публікації оголошуються заздалегідь;

– порівнянність і узгодженість: отримані статистичні дані є узгодженими в часі та порівнюються між регіонами, а також різними частинами системи П(ТО)О;

– доступність і ясність: створена статистика представлена в чіткій і зрозумілій формі, оприлюднена у відповідній і зручній формі.

Дані доступні разом з допоміжними метаданими (наприклад визначеннями) та вказівками (як інтерпретувати та використовувати дані) [21].

У Португалії Національним агентством кваліфікації і професійно-технічної освіти та навчання (ANQEP) на основі EQAVET розробляється модель моніторингових досліджень випускників закладів П(ПТ)О “Опитування молоді після закінчення середньої освіти”. Модель містить набір показників завершення навчання (дані збираються статистикою Міністерства освіти), просування до подальшої освіти та працевлаштування. Наразі модель тестується у шести закладах П(ПТ)О Португалії [5, с. 45].

У Хорватії Агенцією професійно-технічної освіти та навчання й освіти дорослих (ASOO) на основі опитувань розроблено модель відстеження випускників закладів П(ПТ)О. За основу розробки моделі прийнято рекомендації EQAVET та запроваджено розрахунок індикаторів 5 і 6.

Опитування випускників закладів П(ПТ)О складалося з трьох основних розділів:

1. Результати навчання (включаючи здобуту кваліфікацію, задоволеність отриманою освітою, самооцінку набутих навичок)

2. Працевлаштування випускників (включаючи відповідність отриманої П(ПТ)О для працевлаштування та просування на ринку праці).

3. Безробіття випускників закладів П(ПТ)О (включаючи статус безробітного та історію зайнятості)

Етап пілотного впровадження розпочався зі збирання статистичних даних закладів П(ПТ)О – учасників дослідження та розробки баз даних з інформацією про контакти й освіту випускників. Потім представники ASSO надсилали посилання на онлайн-анкети закладам П(ПТ)О, відповідальним за проведення опитування для збирання даних про випускників. На розсуд закладів П(ПТ)О організатори залишали вибір методики проведення опитувань з різними підходами, включаючи електронну пошту, меседжери (Viber, WhatsApp тощо), телефонні дзвінки. За результатами пілотного дослідження розроблено проект посібника

для закладів П(ПТ)О щодо опитування з метою відстеження випускників [22].

Стандарт 8. Інформація представлена у доступній формі, відповідає потребам усіх зацікавлених сторін і соціальних партнерів. Засоби та методи збирання даних, а також можливі складнощі під час збирання, порівнянність і об'єм даних, які можна зібрати в стандартизованій формі, ґрунтуються на угодах з усіма зацікавленими сторонами та соціальними партнерами, закладами П(ПТ)О, роботодавцями, випускниками та їх батьками, державними установами, органами місцевої та державної влади тощо

У Фінляндії інформація моніторингових досліджень випускників закладів П(ПТ)О розміщена на інтернет-порталі звітності управління освіти Virunen. Статистика Virunen базується на адміністративних даних і реєстрах, зібраних Статистичним управлінням Фінляндії, Міністерством культури та освіти й Фінським національним агентством з питань освіти (дві останні установи несуть спільну відповідальність за зміст Virunen). У розділі П(ПТ)О на сайті містяться звіти про працевлаштування або продовження навчання випускників закладів П(ПТ)О через один, три та п'ять років після закінчення навчання й отримання кваліфікації у розрізі галузей, в яких працюють випускники. Кількісні адміністративні дані у Virunen підтверджуються опитуванням задоволеності випускників. Анонімні відгуки випускників закладів П(ПТ)О відображають їх думку щодо корисності здобутої освіти для працевлаштування [7, с. 32].

Стандарт 9. Зміцнення транскордонного партнерства шляхом залучення до моніторингових досліджень випускників-мігрантів. В останні роки все більше випускників закладів П(ПТ)О знаходять роботу за кордоном після завершення навчання. Тому до респондентів моніторингових досліджень варто також додавати тих випускників, хто знайшов роботу за кордоном. Залучення мобільних випускників до системи відстеження посилить транскордонне партнерство та співпрацю на рівні ЄС. Так, Нідерландська організація з інтернаціоналізації освіти Nuffic публікує дані про навчальну мобільність голландських випускників закладів П(ПТ)О, включаючи інформацію про загальну кількість учасників, частку випускників закладів П(ПТ)О з досвідом мобільності, розподіл за формами мобільності (стажування, виробнича практика) та тривалістю [23]. Доступні також різні розбивки даних за соціально-економічними характеристиками, включаючи вік, стать, тип здобутої освіти. Дані, які публікуються у звітах Nuffic, надано низкою постачальників, зокрема Статистичним управлінням Нідерландів, Дослідницьким центром освіти та ринку праці (ROA), дослідницьким інститутом Школи бізнесу та економіки Маастрихтського університету та Фондом співпраці

з питань професійної освіти, навчання та ринку праці (SBB). Звіти Nuffic про навчальну мобільність випускників закладів П(ПТ)О базуються на трьох джерелах даних: 1) щорічне опитування серед недавніх випускників закладів П(ПТ)О, яке проводиться для репрезентативної вибірки через 18 місяців після закінчення закладу; 2) адміністративні дані, надані Erasmus+; 3) адміністративні дані, надані всіма закладами П(ПТ)О, з інформацією про обов'язкові стажування під час навчання з урахуванням стажування за кордоном

Стандарт 10. Співпраця країн Європейського Союзу у сфері моніторингових досліджень випускників закладів П(ПТ)О. Як приклад співпраці країн ЄС у цій сфері доцільно навести організоване Консорціумом EUROGRADUATE пілотне опитування випускників закладів вищої освіти у вибраних європейських країнах, яке мало на меті закласти основу для сталого загальноєвропейського опитування випускників. Опитування дає відповіді,

зокрема, на такі запитання: наскільки випускники задоволені навчанням, як вони живуть, чи їздили за кордон і що робили після закінчення навчання? Отримані результати використовуються для порівняння різних систем вищої освіти в Європі та визначення інструментів, спроможних покращити інтеграцію молоді до ринку праці. Також ці результати допоможуть майбутнім студентам зробити кращий вибір щодо навчання та кар'єрних планів. На сайті Консорціуму містяться звіти за результатами моніторингових опитувань випускників закладів вищої освіти окремо за кожною країною ЄС, яка брала участь у опитуванні, та зведений порівняльний звіт [24].

Наразі група експертів ЄС працює над розробкою інструментарію опитування випускників закладів П(ПТ)О країн ЄС. У табл. 1 наведено узагальнюючу інформацію про кожний стандарт, його мету, пояснення щодо змісту та приклади застосування стандарту у країнах Європейського Союзу.

Таблиця 1

Стандарти моніторингових досліджень випускників закладів П(ПТ)О

Назва стандарту	Мета	Пояснення	Приклад застосування
1	2	3	4
Стандарт 1. Узгодженість цілей відстеження випускників закладів П(ПТ)О	Отримання універсальних наборів даних випускників закладів П(ПТ)О	Узгодженість цілей проведення моніторингових досліджень випускників закладів П(ПТ)О (далі – МДВ) з усіма зацікавленими сторонами та соціальними партнерами упрозорує набори даних, які збиратимуться й використовуватимуться для прийняття управлінських рішень	У Люксембурзі дані МДВ використовуються для аналізу початку кар'єри з погляду професійної інтеграції молодих людей та якості працевлаштування. У Франції дані МДВ використовуються для розвитку освітніх програм, які забезпечують високий рівень працевлаштування, та для реорганізації освітніх програм з нижчим рівнем працевлаштування
Стандарт 2. Охоплення усіх програм здобуття П(ПТ)О	Отримання інформації про ефективність управління системами П(ПТ)О та сприяння підвищенню усвідомлення суспільством їх доцільності та корисності	МДВ охоплює усі формальні та неформальні програми здобуття П(ПТ)О, у тому числі і програми перекваліфікації, підвищення кваліфікації та короткотермінові курси для дорослого населення	У Ірландії до МДВ включено результати навчання за усіма формальними та неформальними програмами здобуття П(ПТ)О. У Швеції МДВ охоплено випускників програм здобуття П(ПТ)О, які пропонують народні вищі школи та незалежні заклади П(ПТ)О, що фінансуються державою, але не мають регламентованого кваліфікаційного рівня
Стандарт 3. Охоплення усіх випускників	Охоплення усіх випускників закладів П(ПТ)О певної групи, наприклад усіх випускників певного навчального або календарного року	Для отримання якісної та кількісної інформації у моніторингових дослідженнях випускників закладів П(ПТ)О використовуються комбінація адміністративних даних та даних опитувань	У Франції онлайн-служба Inserjeunes містить дані про всі доступні програми здобуття П(ПТ)О, тривалість навчання, рівень працевлаштування молоді після закінчення навчання, дані про кар'єрні траєкторії випускників на різних рівнях навчання. Паралельно з Inserjeunes МДВ проводяться шляхом опитування, яке відстежує працевлаштування випускників через сім місяців після закінчення навчання

1	2	3	4
Стандарт 4. Порівняльний аналіз груп випускників	Отримання інформації для здійснення порівняльного аналізу груп випускників різних професій	Аналіз ефективності програм здобуття П(ПТ)О з погляду потреб ринку праці	У Болгарії адміністративні дані відображають продовження навчання випускників закладів П(ПТ)О, терміни працевлаштування, безробіття, професійну реалізацію, доходи та мобільність робочої сили всередині країни. Опитування випускників закладів П(ПТ)О дозволило розрахувати індекс відповідності між здобутою освітою та профілем економіки
Стандарт 5. Використання груп порівняння	Порівняння інтеграції до ринку праці випускників закладів П(ПТ)О і тих здобувачів, які не звершили навчання та не отримали диплом	Розуміння причин, що спонукали здобувачів достроково покинути навчання. Напрацювання заходів, покликаних запобігти достроковому припиненню навчання	У Люксембурзі до МДВ Transition from School to Active Life (TEVA) включено здобувачів, які достроково залишили навчання та не отримали диплом. Дослідження зосереджені на порівнянні обох груп респондентів за типом зайнятості та типом контракту, термінами пошуку роботи, розподілом часу зайнятості за отриманою професією, тривалістю робочого часу у місяцях тощо
Стандарт 6. Охоплення кількох точок вимірювання	МДВ відстежують випускників закладів П(ПТ)О протягом декількох проміжків часу (на узгоджену дату щороку або протягом узгодженої кількості місяців після завершення навчання) та охоплюють усіх випускників	Отримання змістовної доказової бази для розробки та прийняття управлінських рішень	Національне агентство з питань освіти Швеції щорічно публікує статистичну інформацію з адміністративних реєстрів про кар'єрні траєкторії випускників. МДВ охоплюють усіх випускників старших класів середньої школи, випускників закладів П(ПТ)О та учнів, які достроково покинули навчання протягом трьох років. Випускників і тих осіб, які достроково покинули навчання, відстежують протягом одного, трьох та п'яти років після закінчення школи (або року, коли вони мали б закінчити навчання, враховуючи їх вік)
Стандарт 7. Належна якість інформації	МДВ базуються на методологічно обґрунтованих і стійких системах виробництва даних	Дані, отримані за результатами МДВ, належної якості та можуть використовуватися для прийняття управлінських рішень	У Хорватії Агенцією професійно-технічної освіти та навчання та освіти дорослих (ASOO) розроблено модель відстеження випускників закладів П(ПТ)О. За її основу прийнято рекомендації EQAVET та вимоги до розрахунку індикаторів 5 і 6
Стандарт 8. Інформація представлена у доступній формі, відповідає потребам усіх зацікавлених сторін і соціальних партнерів	Моніторингові дослідження випускників закладів П(ПТ)О враховують потреби зацікавлених сторін і соціальних партнерів в отриманій інформації. Обсяг даних та їх якість узгоджено з зацікавленими сторонами	Засоби та методи збирання даних моніторингових досліджень випускників закладів П(ПТ)О, а також складності під час збирання, порівнянність і об'єм даних, які можна зібрати в стандартизованій формі, ґрунтуються на угодах з усіма зацікавленими сторонами та соціальними партнерами	У Фінляндії інформація МДВ розміщена на інтернет-порталі звітності управління освіти Virunen. Ця статистика базується на адміністративних даних і реєстрах, зібраних Статистичним управлінням Фінляндії, Міністерством культури та освіти й Фінським національним агентством з питань освіти. У розділі П(ПТ)О на сайті є звіти про працевлаштування або продовження навчання випускників закладів П(ПТ)О через один, три та п'ять років після закінчення навчання й отримання кваліфікації у розрізі галузей, в яких працюють випускники

1	2	3	4
Стандарт 9. Зміцнення транскордонного партнерства шляхом залучення до МДВ випускників-мігрантів	До респондентів МДВ додано тих, хто знайшов роботу за кордоном	В останні роки все більше випускників закладів П(ПТ)О отримують роботу за кордоном після завершення навчання. Включення мобільних випускників до системи відстеження посилить транскордонне партнерство та співпрацю на рівні ЄС	Нідерландська організація з інтернаціоналізації освіти Nuffic публікує дані про навчальну мобільність голландських випускників закладів П(ПТ)О, включаючи інформацію про загальну кількість учасників, частку випускників закладів П(ПТ)О з досвідом мобільності, розподіл за формами мобільності (стажування, виробнича практика) та тривалістю
Стандарт 10 – Співпраця країн Євросоюзу у сфері МДВ	МДВ здійснюються з допомогою пов'язаних між країнами адміністративними даними та даними опитувань	Розробка порівнянних на рівні ЄС даних, які використовуватимуться для моніторингу успішності різних систем П(ПТ)О	Група експертів працює над розробкою інструментарію опитування випускників закладів П(ПТ)О країн ЄС

Україна також вживає заходи у напрямі проведення моніторингових досліджень випускників закладів П(ПТ)О. Наразі такі заходи на рівні окремих регіонів нашої країни відбуваються на несистематичній основі.

Так, у 2020 році групою експертів програми EU4SKILLS “Кращі навички для сучасної України” було проведено пілотне моніторингове опитування випускників закладів П(ПТ)О щодо зайнятості випускників 2019 року та особливостей їх становища на ринку праці. Опитування випускників проводилось у семи областях України – Вінницькій, Запорізькій, Львівській, Миколаївській, Полтавській, Рівненській та Чернівецькій. В опитуванні взяли участь 8755 респондентів – випускників закладів П(ПТ)О. Дослідження зосереджувалося на оцінці умов навчання, визначенні типу зайнятості, процесах міграції та мобільності, розмірі заробітної плати, методах пошуку роботи. Загалом результати показали, що використання здобутих під час навчання навичок випускників на регіональному ринку праці може бути одним із індикаторів розвитку регіонального ринку праці. Причому рівні зайнятості випускників за здобутою професією в регіоні, де вони навчалися, непрямым чином характеризують, як використовуються отримані навички й уміння, а отже, яка віддача від інвестицій у розвиток П(ПТ)О.

Результати опитування свідчать, що можливості професійної реалізації випускників закладів П(ПТ)О істотно відрізняються залежно від груп професій. Експерти EU4SKILLS зробили припущення, що порівняно гірше становище з професійною реалізацією деяких груп професій на ринку праці може свідчити про менший попит на певну кваліфікацію / професію на ринку праці. Однак слід також пам'ятати, що така ситуація може бути наслідком впливу інших чинників, на-

приклад невисокої якості підготовки за деякими професіями, не адаптованої належним чином до потреб роботодавців, або низької привабливості роботи за певними професіями. У цьому випадку випускники можуть обирати: або працювати у своєму регіоні за здобутою професією, або мігрувати, або працювати за іншою професією.

Для комплексної оцінки становища випускників на ринку праці (у професійному розрізі) експертами EU4Skills для основних груп професій був розрахований інтегральний індекс відповідності освіти випускників закладів П(ПТ)О потребам ринку праці, який розраховувався на основі п'яти найважливіших показників успішності випускників (з погляду здійснених регіоном інвестицій у їх навчання). Це, зокрема:

- 1) частка випускників, зайнятих на момент опитування;
- 2) частка випускників, які працюють у регіоні, де вони навчалися;
- 3) частка випускників, що працюють за професією, яку вони отримали у закладі П(ПТ)О (здобутою професією);
- 4) частка випускників, які отримують заробітну плату, вищу за мінімальну (окрім випускників, які працюють за кордоном);
- 5) частка випускників, які використовують навички та компетентності, набуті у процесі навчання, у своїй професійній діяльності.

Значення індексу було визначено на рівні областей. Отримані результати показали, що у семи пілотних областях найбільш сприятливою є ситуація з професійною реалізацією випускників закладів П(ПТ)О, підготовлених за професіями зварників, за професіями залізничного, морського та спеціального транспорту, металообробки та машинобудування. Найменш сприятливим виявилось становище на ринку праці випускників, підготовлених за художніми, торговельними, бухгалтер-

ськими, офісними й ІТ професіями, професіями харчової промисловості.

Водночас слід підкреслити, що відповідність освіти випускників закладів П(ПТ)О потребам ринку праці за окремими групами професій суттєво відрізняється за регіонами [25].

З метою аналізу життєвих планів та кар'єрних траєкторій випускників закладів П(ПТ)О, особливостей процесу працевлаштування в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України протягом жовтня – листопада 2023 року було проведено моніторингове дослідження їх кар'єрних траєкторій [26]. Основні завдання дослідження:

- дослідити причини, які спонукали випускника здобувати освіту саме у цьому закладі П(ПТ)О й опанувати саме цю професію;

- з'ясувати стан зайнятості випускників, у тому числі за отриманими професіями та місцем роботи;

- виявити причини, за якими випускник не працює за отриманою професією;

- з'ясувати, наскільки корисним для майбутнього працевлаштування випускника було навчання у закладі П(ПТ)О;

- виокремити складові освітнього процесу, яких не вистачало випускникові під час навчання;

- дослідити, як воєнний стан в Україні вплинув на ситуацію з працевлаштуванням випускників.

Загалом дослідження охопило 1 851 випускника закладів П(ПТ)О (охоплено близько 10% загальної кількості закладів регіону) із 19 областей. З'ясовано, що зайнятість випускників коливається у межах від 56% до 100% залежно від регіону. Найвищий показник зайнятості спостерігається у Тернопільській (100%), Чернівецькій (86,7%), Волинській (75,6%) та Полтавській (71,1%) областях. Найменший – у Дніпропетровській (56,3%), Чернігівській (56,7%) та Київській (58,3%) областях. Переважна більшість випускників (73%) працює за професією / спеціальністю, отриманою у закладі П(ПТ)О, при цьому більше двох третин із них (68%) мають постійну роботу, 17% працюють самостійно, тобто самі на себе, та 15% працюють тимчасово (мають нерегулярний підробіток). Працевлаштування випускників значною мірою залежить від налагодження у закладі П(ПТ)О роботи щодо їх працевлаштування. 41% опитаних випускників зазначили, що працюють за направленням від закладів П(ПТ)О на підприємствах, з якими було укладено договір протягом періоду їхнього навчання. Переважна більшість – 72,6% працюючих випускників – зазначає, що знання і навички, здобуті ними під час навчання, використовуються та постійно використовуються ними у роботі.

Воєнний стан в Україні вплинув на ситуацію з працевлаштуванням для близько половини опи-

таних випускників (51%). Найбільше воєнний стан в Україні вплинув на ситуацію з працевлаштуванням для випускників Львівської, Дніпропетровської, Хмельницької та Вінницької областей.

Більше половини випускників (63%) зазначили, що під час воєнного стану заробітна плата була нижчою, ніж очікувалося, 53% випускників було важко знайти роботу за отриманою професією, 50% було важко знайти будь-яку роботу. Майже п'ята частина випускників (23%) не шукали роботу, адже розуміли, що під час воєнного стану у них немає шансів знайти хорошу роботу. 17% випускників є внутрішньо переміщеними особами та поки не шукали роботу, також 17% випускників спочатку потрібна психологічна підтримка, а потім вони почнуть шукати роботу. Найбільше психологічної допомоги потребують випускники у Львівській, Дніпропетровській, Хмельницькій та Одеській областях. Найбільше випускників, які є внутрішньо переміщеними особами і поки не шукали роботу, спостерігається у Хмельницькій, Львівській, Дніпропетровській та Кіровоградській областях.

На думку авторки, з огляду на важливість та актуальність отриманих результатів досліджень здійснення останніх на регулярній основі сприятиме створенню модуля П(ПТ)О у програмно-апаратному комплексі “Автоматизований комплекс освітнього менеджменту”, в якому міститимуться адміністративні дані щодо працевлаштованості випускників закладів П(ПТ)О. Також у цьому модулі завдяки інтегрованості з вебпрограмою для статистичних онлайн-опитувань LimeSurvey передбачено можливість проведення опитувань випускників закладів П(ПТ)О.

Висновки та рекомендації. Проведений аналіз досвіду країн ЄС щодо проведення моніторингових досліджень випускників закладів П(ПТ)О дозволив зробити такі висновки. У кожній країні ЄС проводяться такі моніторингові дослідження на систематичній та добре налагодженій, частково систематичній або несистематичній основі. З допомогою даних із адміністративних реєстрів і даних опитувань збираються кількісні та якісні показники про результати навчання, здобуту кваліфікацію, тривалість навчання, задоволеність від здобутої освіти, працевлаштованість та просування випускника на ринку праці, терміни пошуку роботи, тип контракту, розмір заробітної плати, використання у роботі набутих під час навчання навичок тощо. Отримані дані використовуються для прийняття управлінських рішень щодо вдосконалення механізмів функціонування системи П(ПТ)О

Україна також здійснює заходи у напрямі проведення моніторингових досліджень випускників закладів П(ПТ)О. Наразі на рівні окремих регіонів нашої країни такі заходи відбуваються на несистематичній основі. Однак результати цих заходів надають можливість отримати інформацію

про інтеграцію випускників закладів П(ПТ)О до ринку праці й оцінити їх суб'єктивну думку щодо якості наданих освітніх послуг.

З огляду на важливість та актуальність отриманих даних моніторингові дослідження випускників закладів П(ПТ)О України необхідно здійснювати на регулярній основі. Цьому сприятиме створення модуля П(ПТ)О у програмно-апаратному комплексі “Автоматизований комплекс освітнього менеджменту”, в якому будуть місти-

тись адміністративні дані щодо працевлаштованості випускників закладів П(ПТ)О. Також у цьому модулі завдяки інтегрованості з вебпрограмою для статистичних онлайн-опитувань LimeSurvey передбачено можливість проведення опитувань випускників закладів П(ПТ)О.

Напрямом подальших робіт є розроблення методичних рекомендацій щодо проведення моніторингових досліджень кар'єрних траєкторій випускників закладів П(ПТ)О.

References

1. Caves, K. M., Ghisletta, A., Kemper, J. M., McDonald, P., & Renold, U. (2021). Meeting in the Middle: TVET Programs' Education–Employment Linkage at Different Stages of Development. *Social Sciences*, 10 (6), 220. <https://doi.org/10.3390/socsci10060220>
2. Boahen, E. A., & Opoiku, K. (2024). Inequalities in labour market outcomes of school leavers: Does educational track matter? *Journal of Social and Economic Development*, 26, 280–307. <https://doi.org/10.1007/s40847-023-00264-x>
3. Garcia, M. D. M. R. & Rodriguez, I. D. (2020). TRACKTION project contribution to the field of graduate tracking in TVET. *www.puntocometa.org*. Retrieved from https://www.puntocometa.org/wp-content/uploads/2020/08/O1_TRACKTION_GraduateTrackingProtocol.pdf
4. Schomburg, H. (2016). Carrying out tracer studies: Guide to anticipating and matching skills and jobs. Vol. 6. *www.skillsforemployment.org*. Retrieved from <https://www.skillsforemployment.org/skpEng/knowledge-product-detail/4926> [in Ukrainian].
5. Beadle, Sh., Vale, P., Zaidi, A., Luomi-Messerer, K., Bacher, T., & Humpl, S. et al. (2017). Mapping of VET graduate tracking measures in EU Member States. Final report. *op.europa.eu*. Retrieved from <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/00d61a86-48fc-11e8-be1d-01aa75ed71a1>
6. Otsinka pratsevlashтованosti vypusknikiv zakladiv profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity cherez 6 misiatsiv ta cherez 1 rik pislia zakinchennia [Assessment of employability of graduates of vocational (vocational and technical) education institutions 6 months and 1 year after graduation]. (2020). *iea.gov.ua*. Retrieved from https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2020/10/AZ2_Lesnikova.pdf [in Ukrainian].
7. Where did they go? A study to explore VET graduate tracking measures in European countries. (2022). *www.colleges.wales*. Retrieved from <https://www.colleges.wales/image/documents/EQAVET/EQAVET%20VET%20tracking%20report.pdf>
8. Annex 4: Expert group on graduate tracking. Task force 4: Principles and Standards for VET Graduate Tracking. (2020). Brussels: European Commission. *education.ec.europa.eu*. Retrieved from <https://education.ec.europa.eu/sites/default/files/document-library-docs/conclusions-graduate-tracking-expert-group-vet-graduate-tracking-annex-4.pdf>
9. Cedefop and Refernet (2023). Monitoring VET graduates (TEVA Barometer): Luxembourg. Timeline of VET policies in Europe. *www.cedefop.europa.eu*. Retrieved from <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/timeline-vet-policies-europe/search/28352>
10. Cedefop and Refernet (2023). Monitoring VET graduates: France. Timeline of VET policies in Europe. *www.cedefop.europa.eu*. Retrieved from <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/timeline-vet-policies-europe/search/28834>
11. Marchal, N. (Janvier 2020). L'obtention du diplôme demeure déterminante dans l'insertion des apprentis. Note d'information, 20.03. *www.education.gouv.fr*. Retrieved from https://www.education.gouv.fr/sites/default/files/imported_files/document/depp-ni-2020-20-03-diplome-determinant-insertion-apprentis_1239317.pdf [in French].
12. Monitoring of education-related employment behaviour. (2024). *Statistik Austria*. Retrieved from <https://www.statistik.at/en/statistics/labour-market/employment/labour-market-careers/monitoring-of-education-related-employment-behaviour>
13. Cedefop and Refernet (2023). VET graduate pilot tracking: Bulgaria. Timeline of VET policies in Europe. *www.cedefop.europa.eu*. Retrieved from <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/timeline-vet-policies-europe/search/38844>
14. Nikolov, A. (2023). Indeks na sootvetstviето mezhdu profesionalnoto obrazovanie i profila na ikonomikata 2023 [Index of the correspondence between professional education and the profile of the economy

2023]. *Institute for Market Economics*. Retrieved from <https://ime.bg/articles/indeks-na-syotvetstviето-mezhdu-profesionalnoto-obrazovanie-i-profila-na-ikonomikata-2023/> [in Bulgarian].

15. Cedefop and Refernet (2023). VET graduate tracking system: Poland. Timeline of VET policies in Europe. *www.cedefop.europa.eu*. Retrieved from <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/timeline-vet-policies-europe/search/28749>

16. Bulkowski, K., Grygiel, P., Humenny, G., Kłobuszewska, M., Sitek, M., & Stasiowski, J. et al. (2019). *Absolwenci szkół zawodowych z roku szkolnego 2016/2017*. Raport z pierwszej rundy monitoringu losów edukacyjno-zawodowych absolwentów szkół zawodowych. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych. Retrieved from https://www.ibe.edu.pl/images/badania/BadanieLosowAbsolwentow/Raport_z_pierwszej_rundy_Final_publ.pdf [in Polish].

17. Dornmayr, H., Lengauer, B., & Riepl, M. (2023). Training and labour market success of apprenticeship graduates and dropouts: Monitoring of apprenticeship graduates 2011–2020. *ibw-research brief, 114*. Retrieved from <https://ibw.at/resource/download/2598/ibw-researchbrief-114-en.pdf>

18. Ben Salem, Ya., Biré, M., Durand, A., Fry, C., Matera, D., Waltzer, L. (2018). TEVA - Formation professionnelle: la réussite scolaire, facteur d'insertion (4/5). Formabref. Début de carrière et insertion professionnelle. *www.lifelong-learning.lu*. Retrieved from https://www.lifelong-learning.lu/bookshelf/documents/infpc_teva_indicateurs_2013-2016_detail_4-5.pdf [in French].

19. Cedefop and Refernet (2023). FET graduate tracking and data collection: Ireland. Timeline of VET policies in Europe. *www.cedefop.europa.eu*. Retrieved from <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/timeline-vet-policies-europe/search/28298>

20. The EQAVET indicators. *ec.europa.eu*. Retrieved from <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1570&langId=en>

21. *European Statistics Code of Practice*. (16th November 2017). European Statistical System. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Retrieved from <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/4031688/8971242/KS-02-18-142-EN-N.pdf/e7f85f07-91db-4312-8118-f729c75878c7?t=1528447068000>

22. Cedefop and Refernet (2023). VET graduate tracking: Croatia. Timeline of VET policies in Europe. *www.cedefop.europa.eu*. Retrieved from <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/timeline-vet-policies-europe/search/28822>

23. Hefler, G., & Steinheimer, E. (2020). Measuring learning mobility in vocational education and training. A review of data sources and approaches to measurement across European Union Member States. *op.europa.eu*. Retrieved from <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6e5fac51-5c68-11eb-b487-01aa75ed71a1/language-en>

24. Meng, Ch., Wessling, K., Mühleck, K., & Unger, M. (2020). Results of the Eurograduate 2018 pilot survey, December 2018 – December 2019. Design and implementation of a pilot European graduate survey. *www.eurograduate.eu*. Retrieved from <https://www.eurograduate.eu/results>

25. Stronkovskyi, P., Sudakov, M., & Lisohor, L. (2021). Rezultaty opytuvannya vypusnykiv zakladiv P(PT)O 2019 roku. Zaporizka oblast [Results of the survey of graduates of V(TV)E institutions, 2019. Zaporizhzhia region]. EU4Skills. *solidarityfund.org.ua*. Retrieved from https://solidarityfund.org.ua/wp-content/uploads/2022/09/zaporizhya_tracer_study_02_2021_final.pdf [in Ukrainian].

26. Liesnikova, M. V., & Denysiuk O. Ya. (2023). Informatsiino-analitychni materialy za rezultatamy monitorynhovoho doslidzhennia kariernykh traiektorii vypusnykiv zakladiv profesiynoi (profesiynno-tekhnichnoi) osvity [Informational and analytical materials by the results of a monitoring study of career trajectories of graduates of vocational (vocational and technical) education institutions]. *iea.gov.ua*. Retrieved from https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2024/01/az_monitoryngovogo-doslidzhennya-karyernyh-trayektorij-vypusnykiv-zppo.pdf [in Ukrainian].

M. V. Liesnikova,
*PhD in Economics, Senior Researcher,
Head of the Professional Education Sector
of the Department of Educational Statistics and Analytics,
State Scientific Institution "Institute of Educational Analytics",
E-mail: conversat 95@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2802-973X>*

An Analysis of the Experiences of Developed Countries in Conducting Monitoring Studies of Carrier Trajectories of Graduates from Institutions of Vocational (Technical and Vocational) Education and Its Adaptation for Ukraine

Vocational (Technical and Vocational) education (V(TV)E), being a crucial sector for the labor market, is supposed to take effective steps aimed at the recovery and strengthening of the Ukrainian economy. These steps include conducting monitoring studies of graduates from V(TV)E institutions. Clarity about the situation with the graduates' integration in the labor market, being a key source for the assessment of a relevance of their diplomas to the needs of regional labor markets, is of vital important for the Ukrainian V(TV)E system. The article's objective is to explore advanced practices of monitoring studies of graduates from V(TV)E institutions, with emphasis on EU countries, and a feasibility of their adaptation for Ukraine. An analysis of EU countries showed that each of them was conducting monitoring studies of graduates from V(TV)E institutions on well-established, regular or irregular basis. Data from administrative registers and interviews are used to produce quantitative and qualitative estimates characterizing the results of training and obtained qualification, training duration, satisfaction with the obtained diploma, graduate's job placement and promotion in the labor market, job seeking duration, type of contract, amount of salary, utilizing the skills acquired in time of training on the job place, etc. The produced data are used in taking administrative decisions on improving operative schemes of the V(TV)E system. Ukraine has been taking steps towards the implementation of monitoring studies of graduates from V(TV)E institutions. Thus, the expert group of EU4SKILLS program "Better skills for modern Ukraine" conducted a pilot monitoring interview of graduates from V(TV)E institutions in 2020. Its results showed that using the graduates' skills acquired in time of training on a regional labor market can be an indicator of this market performance. A monitoring study of the carrier trajectory of graduates from V(TV)E institutions was conducted in Ukraine in 2023, for purposes of analysis of their life plans, carrier trajectories and specifics of the job placement process in the conditions of martial law and postwar recovery of Ukraine. The implementation of monitoring studies of graduates from V(TV)E institutions in Ukraine will be promoted by creating the V(TV)E module in the software and hardware complex "Computerized complex of educational management", integrated with the web-program LimeSurvey and containing administrative data of the graduates. The subject for further research is development of methodical recommendations for monitoring studies of carrier trajectories of graduates from V(TV)E institutions.

Key words: *monitoring, graduates from institutions of vocational (technical and vocational) education, administrative data, interview, job placement, carrier trajectory, integration in the labor market, acquired skills.*

Бібліографічний опис для цитування:

Леснікова М. В. Вивчення й аналіз досвіду розвинених країн щодо проведення моніторингових досліджень кар'єрних траєкторій випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти та його адаптація для України. *Статистика України*. 2024. № 2. С. 60–73. Doi: 10.31767/su.2(105)2024.02.06

Bibliographic description for quoting:

Liesnikova, M. V. (2024). Vyvchennia y analiz dosvidu rozvynenykh krain shchodo provedennia monitorynhovykh doslidzhen kariernykh traektorii vypusknnykh zakladiv profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity ta yoho adaptatsiia dlia Ukrainy [An Analysis of the Experiences of Developed Countries in Conducting Monitoring Studies of Carrier Trajectories of Graduates from Institutions of Vocational (Technical and Vocational) Education and Its Adaptation for Ukraine]. *Statystyka Ukrainy – Statistics of Ukraine*, 2, 60–73. Doi: 10.31767/su.2(105)2024.02.06 [in Ukrainian].